

Ուրը դրուած հանքային բերքերն առանձինն առնելով՝ կը տեսնենք թէ հանքածուին ամբողջ գումարին կիսէն աւելի է, որ 1854^են էր տակառաչափ 64,661,401, իսկ 1855^են էր տակառաչափ 64,453,070, և 1856^են էր տակառաչափ 66,645,450 :

Եւ կէ կը տեսնուի որ 1856^են աճումն է 2,192,380 տակառաչափ, որուն կէսը երկրին մէջ սպառուեցաւ :

Սեփին Բրիտանիոյ մէջ ընդ ամէնը 2,829 ածխաբեր բանուկ հանք կան : Եւ 66,645,000 տակառաչափ հանքածուին արժէքն է 16,663,862 լիրա սղեւին, կամ իբր 417 միլիոն ֆրանգ :

Եւ կէ կէ գուրս կ'ելան 5,367,164 տակառաչափ հանքածուին, 232,980 տակառաչափ գոր, և 1,614 տակառաչափ քարածուին¹ : որով կը տեսնուի թէ հանքածուի մեծագոյն մասը երկրին մէջ կը սպառուի, այսինքն երկրին ճարտարութիւնքն իբր 375 միլիոնի միայն հանքածուին կը սպառեն տարին :

Եւ կէ կէ բովազործութիւնն ալ վերջերս շատ ընդարձակեցաւ . հիմա ինչուան 10,483,309 տակառաչափ երկաթ կ'ելէ տարին, որուն արժէքն է 5,695,815 լիրա սղեւին : Սէկ տակառաչափին միջին արժէքն է 11 շիլին կամ 13.75 ֆրանգ :

Եւ կէ կէ ըստ ըստ փոներէն ելած կիւղան է 3,586,377 տակառաչափ, և արժէքն է 14,545,508 լիրա սղեւին, միջական հաշուով 4 սղեւին առ տակառաչափ :

Եւ կէ կէ գուրս ելած այլ և այլ երկաթն 1856^են էր 1,438,900 տակառաչափ . իսկ 1855^են էր 1,092,735 տակառաչափ :

Սեփին Բրիտանիոյ մէջ շատ առաջ գնացած է, բայց վերջերս առևտրոյ ինկնալովն շատ փնասուեցաւ, ու գիններն ալ շատ նուազեցան :

¹ Գ. Գ. Anthracite.

ԲՆԱԿԱՆՔ

ԿԵՆԴԱՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Որոշումներ¹ :

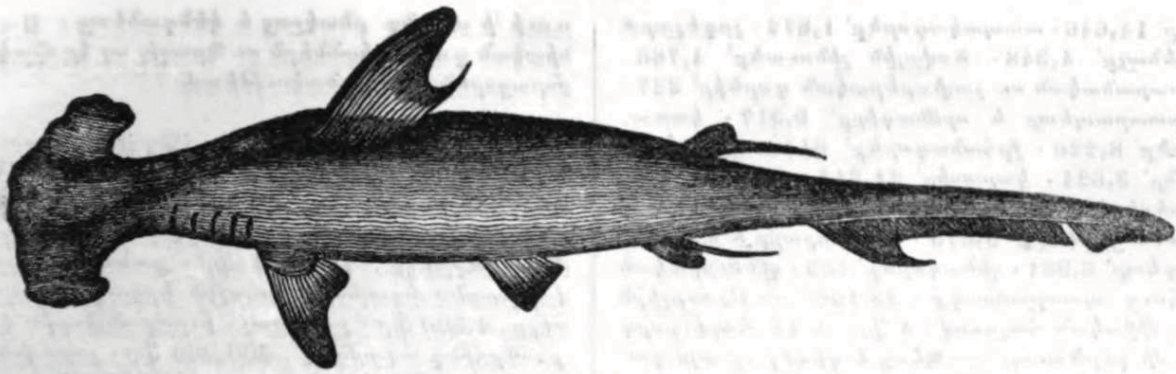
Ունաձուկը շատ նշանաւոր է իր արտաքին կարգէ գուրս կերպարանացը համար, և թէք² ըստած ցեղէն է, զոր առաջին անգամ Եւրոպայի մէջ ծածեց ծովու շուն մը նշանակելու համար, որուն գլուխը կը հարկէ լծոյ ձև ունի : Ունաձուկն գլուխը հորիզոնաբար տափակած է ու դիմացի երեսը իբրեւ կտրուած կ'երևայ, իսկ երկու կողմերը երկնցած են խոտորնակի ու երկու առաջը բաժնուած . որով դարբնի ուռան գլխոյն կը նմանի, կամ թէ ըսենք լատինական T գրին : Եւ առաջներուն ծայրերն են ձկան խոշոր ու գուրս ցըցուած աչքերը . դարձեալ անոնց առջևի եզրին վրայ բացուած են ռնգոնքը : Եւ կէ կէ ծակը կիսաբոլոր է . ակունքը լայն են, սրածայր, և իւրաքանչիւր ծամելեաց վրայ իրեք իրեք կարգ :

Սէն ծովերու մէջ կը գտնուի այս ձուկը . անոր համար ամենէն աւելի ծանօթ ձկներէն մէկն է նաւորդաց, միանգամայն իր նորակերպ երևութիւն և իր մեծութեանը պատճառաւ ալ : Սարմինը, որ քիչ մը նեղ է, միտրագունի կը զարնէ, ուր որ գլուխը սեւագոյն է . աչուրները ոսկեգոյն, այլ սեւ բոլ . թւերը միտրագոյն են, և ասոնցմէ կոնակի թւերուն առջինը աւելի մեծ է քան թէ երկրորդը : Ունաձուկը 12—15 ոտք կրնայ երկնաւ, և ինչուան 500 լիրա կ'ընէ : Եւ ընդհանրապէս տասը տասուերկու ձագ մէկտեղ կը ծնանի :

Եւ կէ կէ ամէն տեղ կը գտնուի, բայց սովորաբար աւելի հարաւային աշխարհաց ջրերուն մէջ կը բնակի, քան թէ

¹ Գ. Գ. Marteau. Իս. Balista.

² Գ. Գ. Zygène.

Ուռնաձողկ

ցուրտ երկիրներու . ծովուն աւազուտ ու ապառաժուտ տեղուանքը չափորժիր , և տղմալից յատակները կը սիրէ : Բոտ ասելոյ ոմանց՝ Վիճճայի ափունքներուն վրայ յուլիսի , օգոստոսի և սեպտեմբերի մէջ կ'երևայ . բայց Սարսէյլ և Կարմիր ծովէն չըջապատած Բրաբիոյ ափունքը շատ սակաւագիւտ է :

Ուռնաձկան միսը պինդ է ու անհամ , և կ'ըսուի թէ միայն Մաշկադի նաւաստիներն են որ փոխանակ արհամարհելու զայն՝ անորոժանօք կ'ուտեն : Լեարդը առատ ձէթ կու տայ , և կա-

շին՝ ուրիշ շատ ձկանց կաշւոյն պէս՝ փայտէ ու փղոսկրէ գործածներ յղկելու կը ծառայէ : Բնութեամբ սաստիկ շատակեր է ուռնաձուկը , և սովորաբար կ'ապրահայնէ՝ կը կերակրի : Ստանդալոր է նաև մարդկանց համար , որ նաւուն ընթացիցը միջոց տեղ տեղ կը վախեն անկէց ոչ ինչ ընդհատ ի շանաձուկէ : Օրաւոր և ամուր կարթելով կ'որսան զանիկայ , որոնց ծայրը խոզու գիրուց կամ միս զրուած կ'ըլլայ :

1 Գ. Դ. Раіе. ՏՃ. Քէթի ԴԱԼԵԸ :

ՄԱՆՐ ԳԻՏԵԼԻՓ

Գիտքս Իննգսաներորդի Դարուս : — Աշխարհքիս սկզբանէն չեղաւ դար մը այնպէս բազմաբեղուն կարևոր գիւտերով՝ ինչպէս Իննգսաներորդ Դարուն առաջին կէսը :

Յառաջ քան զամի 1810՝ չոգենաւ մը չկար , և չոգին դեռ մեքենաները չէր շարժեր . Ֆրէզըն առաջին չոգենաւն ջուր նետեց 1807 տարւոյն , իսկ հիմա 3,000 չոգենաւ ովկիանոսը կը պատահեն : Գրեթէ ամէն քաղաքականացեալ ազգաց գետերը չոգենաւներով ծածկուած են : Այս դարուս սկիզբը երկրիս երեսը տեղ մը երկաթուղի չկար , իսկ հիմա միայն Միացեալ Նահանգք 8,797 մղոն երկայնութեամբ երկաթուղի ունին , որուն ծախք գնաց 286 միլիոն տոլար : Իսկ Անգլիա և Ամերիկա 22,000 մղոն երկայնութեամբ երկաթուղի ունին : Շոգեկառքն հիմա քանի մը ժամուան մէջ այնպիսի հեռաւորութիւններ կը կտրէ կ'անցնի , որ առաջ օրեր ու շաբաթներ պէտք էին այս հեռաւորութիւնները կտրելու : Լուր մը որ Պոլսէն Բարիդ հասնելու համար առաջ շաբաթներ պէտք էին , հիմա մէկ մանրերկրորդին մէջ կը հասնի եւ չեքտրական հեռադրին ձեռքով , որուն գործածութեան սկիզբն 1843ին եղաւ :

Վրդայեան բարդը 1800ին ծանօթացաւ , և եւրեքարամագնիսութիւնն 1821ին :

Լուսաւորութեան կազն 1800ին դեռ անծանօթ էր . հիմա գրեթէ ամէն գլխաւոր քաղաք ասով լուսաւորուած է : Տակէր 1839ին ծանօթացուց աշխարհի իր հրաշալի գիւտը : Անկէ քանի մը տարի վերջն ալ բամբակեայ վառօդն ու բրոնզի մը գտնուեցան : Վերջապէս երկրագործական բնալուծութիւնը և մեքենայից երկրագործութեան տուած ձեռնառութիւնը երկրիս սղաղաբերութիւնն յանձախա աճեցուցին :

Ձեռնարկս Եսէսի Եսէս : — Նախընթաց տարուան ու առաջիկայիս մէջ եղած վաճառականական տագնապէն առաջ , Նիւ Եօսք 24,883 գործարան կար , որոնց մէջ կ'աշխատէին 155,159 երկի մարդ , 37,771 կնիկ մարդ , 15,736 աղայք 18 տարուրէ վար , և 6,233 աղջկունք 16 տարուրէ վար . ընդ ամէնը 214,899 հոգիք :

Երկրագործութեան գործեաց գործարաններն 2,474 աշխատաւոր ունէին . մետաղական գործարաններն՝ 33,946 . ոստայնակութեան գործարանները՝ 19,669 . քիմիական նիւթոց գործարան-